

НЕКОЛИКО ДОКУМЕНАТА О ПОКУШАЈУ РЕГУЛИСАЊА ПЛОВИДБЕ САВОМ И ДУНАВОМ 1861. ГОДИНЕ

Архивска грађа о саобраћају на рекама Дунаву и Сави, које, надовезујући се на друге путеве, спајају руске степе с Ломбардијском низијом, и истовремено су на граници између Турске, Аустрије, Србије и Влашке, може се рећи да је код нас практично неискоришћена. Међутим, како је њихов значај у XIX веку био изузетан за привреду земаља кроз које протичу, за промет робе и људи, треба им указати дужну пажњу јер пловидба на граници стварала је пограничним властима приобаља ових река не мале тешкоће, будући да многа питања која су се јављала и многи догађаји који су се дешавали, нису били регулисани посебним законским уредбама. Представници власти у приобаљу и лабари решавали су постојеће проблеме како је ко могао и умео.

Ради истраживања привредне историје, у првом реду прошлости саобраћаја на рекама, који је све до увођења железнице у овим просторима решавао тако рећи сва питања превоза, потребно је истражити и објавити велику архивску грађу насталу у царинарницама или претписку окружних начелстава из приобаља и централних власти. Овде је дат један предмет из фонда Министарства унутрашњих дела, који се чува у Архиву Србије, са подацима о пловидби на Сави и Дунаву, који чак показују међудржавне односе Аустрије и Србије. Саопштена грађа тиче се преласка лабара с једне обале на другу без пасоша ради тегљења бродова, покушаја законског регулисања овог питања од стране српских власти ради остваривања већих прихода од царине и регулисања ове појаве на међудржавном нивоу како би се нека неписана правила озаконила.

Иницијатива за регулисање ових неписаних правила потекла је од најнижих власти, стално суочених с практичним проблемима и жељом да себи олакшају послове везане за пловидбу. Овај предмет је значајан јер даје слику положаја и односа окружних начелстава и централних власти и указује на одређену правну ситуацију. Документа су дата онако како су настала, са особинама оригиналног текста писаног савременом азбуком.

Попечителству вн. Дела

Ћумрук Митровачкиј под 18. т. м. № 226. поднео је Попечителству финансија написмено предложене Практиканта ондашне Ћумрука Кѳзмана Д. Миловановића у смотренију издавања Босанскиј пасоша или објавленија за путнике у Босну Аустријском страном путујуће, заједним формуларом њиме устројеним наводећи, да је целисходније да се ова објавленија напечатају, па онда да се и такса нато повиси, и тако једно, што ће бити. За кассу правителствену пробитачније, а друго што би се Ћумруку послала олакшица у деловодству учинило.

Ово тиме реченог практиканта са формуларом Објавленија пошље Попечителство финансије под —/— у прилогу Попечителству в. дела на увиђење и даљи поступак, па то писмо нека изволи Попечителству овом јавити Закључене своје по овој ствари.

Р№ 3760

27 августа 1860

у Београду

за началника Одељења
промишљ.

Секретар Мајор

Ник. Петровић

За Попечитеља финансије

Помоћник

Јован Гавриловић

*

*

*

Попечителству финансије

Од како сам у пракцици при овом Ћумруку знам да је високајше издатим Уредбама свако наплаћивање Ћумрукскиј такса задата Правителства интересима до другога Преустројенија Ћумручке Тарифе и Устројенија наклањено: изузимајући наплаћивање таксе за Босанске Пасоше или Објавленија, која се трговцима с лабом, да Ц. Кр. Аустријском страном због удеснијег и чистијег пута код овога Ћумрука издају у рукопису, и која се само два гроша чаршкиј наплаћује.

Па како је досадашне у речи стојећи Објавленија издавање нецелисходно и обтерећавајуће, тако, да не само при писању овиј прилично времена особито када више числа Лаби на поособ такови зактевања, одузима: него јошт Артија и Мاستила за незнатну наплату трошити се мора.

А да би управљењу честопоменути Објавленија, која бечасно време одузимају важност, као и целисходност у овоме доношена била. Узимам себи слободу Попечителству финансије о овоме учтиво своја мненија у коме надам се, даће Правителственој цели колико толико одговарати моћи изјавити у следујућем.

Да би добро и за олакшицу рада Канцеларијског било, да се Објавленија о којима је реч, од сада трукована Путницима с лабом

Аустријском страном путујућим издају и уместо 2. гроша, да се 6. или 10. Гроша за исте такса наплаћивати определи, која би када би са Грбом снабдевена била притом би им јошт већа цена и важност дата била, и које би Трговци неосетимо плаћали од куда би Каси Правителственој почем у једној години, када с Босном и Србијом трговина мања, која се на лабама у великом количеству еспапа разни извози најмање 300. до 350 лаћи објавленија потребовати морају, приличан приход донети могао.

Чега ради сачинио сам један образац по коме би када би ово предлагајуће место уважења поличило, и труковале, која се овди на овоме на издању направити могли. Кои пошиљем Попечителству финасија под —/— у покорности с том молбом да ме оно ако сам што у овоме преграничио извинити благоизволело.

18 Августа 1860 г.
у Митровици

Попечителства финансије покорниј
Кузман Ј. Миловановић
практикант Бумрука Митров.

*
* * *

Објавленије

За Јована Остоића родом из Приедора у Босни, коме се овим одобрава, да море Ц. Кр. Аустријском страном на Корлат са Лабом и 7 момака или коња путовати. Лаба је натоварена са:

30000 ока соли морске
15000 " ракије меке
11500 " јечма кукуруза

Чега ради овим се Ц. Кр. Аустријска дотична власт умољава, да би предименоватом Јовану са Лабом и момцима до означеног места слободно путовати дати изволеле.

Издано из Канцеларије Бумрука Митровачког Књажества Србије

№
18 Априла 1860 год.
у Митровици

Бумрукција Митров
Панта Јовић

*
* * *

Свима Началничествима поред аустријске стране

PN 8403/861

13 јануара 1861

у Београду

Попечитељству внутрени Дела нужно је знати: како су власти из тога подручја, оне т. ј. што су поред Аустријске стране па биле полицајне или финансијалне, поступале до сад у случајевима: кад или се притјажател какве лађе, запловивши из наши пристаништа, и путујући нашом страном за наше или стране пределе, јави, да жели прећи на Аустријску обалу и њоме вући своју лађу. На име пак, нужно је Попечитељству знати: да ли су именоване власти, у означеним случајима, давале притјажаоцима лађи какве особне исправе, и ако су, каквога имена садржаја и је ли и колика такса за исте наплаћивана.

Зато препоручује се предпоменутоме Начелничеству (Управитељству), да о свему предизложеноме поднесе овом Попечитељству своје обстојателно известије.

да се препише

Васић

*

* *

Попечитељству внутрени Дела

Начелничества Окружија
Смедеревског известије

Досада није био случај да се притјажатељ ма какве лађе јавља Начелничеству и тражи исправу да може вући своју лађу оном страном нити је Начелничество на ово име икакве досада исправе издавала. А има људи, кои имају своје оранице и лађе с којима се служе нашом и аустријском страном превозећи еспапе и људе одавде онамо и одонуд овамо али ови узимају обично заграничне пасоше за себе и по два момка. Да ли пак ови вуку своје лађе оном страном и да ли су онамо у томе шта спречавали Начелничеству није познато нити се је кои год досада жалио. Исто тако ни са стране из наши пристаништа запловивше лађе и нашом страном путујуће, кад узгеле прећи на ону страну нису се ово местној власти пријављивали и исправу какву тражили и тако ни о њима Начелничество нема шта да покаже. Што се финацијални исправе тиче Начелничеству познато није јесу ли саибије такви лађа тражили; но као што Бумрукџија овдашњи уверава нису.

N 331

19 јануара 1861

у Смедереву

Секретар

Гаврило А. Јовановић

Начелник Окружни

Подполковник

М. Теодоровић

*

* *

Попечитељству вн. Дела

Начелничества Окр. ваљевског
ИЗВЕСТИЈЕ

Началник среза Посавског известијем од 20. ов. М(есе)ца № 72. јавља Начелничеству овоме, да му се до сада ни једно од притјажатеља лабиј запловивши из наши пристаништа и путујући нашом страном за наше или стране пределе до сад јављао није, да жели прећи на Аустриску страну и њоме вући своју лабу.

Тако исто тог случаја није било ни код Ђумрука Забрешког, па зато ни код првог ни другог издавате нису притјажатељима лабиј какве исправе, јер се никоме од њи није показивала потреба у прелазку на ону страну почем за пловитбу удобно место нашом страном кроз поменутиј Посавскиј срез овога Окружија.

О преднаведеноме дакле начелничество окружија ваљевског учтиво Попечитељству вн. дела у одговору на предписаније од 13. ов. М(есе)ца ПН 8403 од пр. год. подноси настојеће своје известије.

Н 802

23 јануара 1861
у Ваљеву
Секретар
Дим. Пућић

Начелник округа
Мајор
М. Теодосијевић

*
* * *

Попечитељству внутрени

Дела

Началства Окружија
Београдског Известије

У одговору на предписаније Попечитељства внутрени Дела од 13. прошлог М(есе)ца ПН 8403. пр. год: Началничество му ово учтиво јавља да се у Окружију овоме, досада није ни један случај догодио да је каквиј притјажатељ лабе запловивше из наши пристаништа и путујуће нашом страном па желећи на аустриску страну прећи и њоме своју лабу вући. — Јављао се Полицијној или финансијалној власти, да би му ова путну исправу дала и потоме, није у стању у предмету овом Попечитељство зактевати објасњење дати.

Н 10802

6. фебруара 1861
у Београду
Секретар
Б. Радовић

Началник Окружниј
Д. Голубовић

*
* * *

Попечитељству внутрени Дела
Началничества окружија Краинског
Известије

Поводом питања Попечитељства внутрени Дела од 13. пр. М(есе)ца ПН 8403/860 Началничество ово, прикупивши известија дотични старешина срески, учтиво му јавља: Да оним притјажатељима лаба, који желе прећи на Аустриску обалу и њоме вући своју лабу, нису никакве особене исправе како од стране Полицајне, тако и финансијалне власти даване, него су притјажатељи лабе, кад у случају нашом страном путовати не могу, увек сами наспрам караула Аустриски салдүмавалисе без да су се ком јављали, но ипак са своим пасошима, па пошто се аустриској власти пријаве, спроводији шилбок, донде, докле не виде да се нашом страном може путовати, па онда опет на нашу страну пребу и даљи пут преузимају.

Н 946

13 фебруара 1861
у Неготину
Секретар
Д. Борђевић

За началника округа
Подполковник
помоћник
М. Недељковић

*
* *

Попечитељству внутрени Дела

Началника Окружија
Пожаревачког известије

Одговором на предписаније Попечитељства внутрени Дела од 13 јануара тек. ПН 8403. од прошле године, Началничество ово на основу известија срезкиј Началника овог окружија у покорности јавља Попечитељству, да у случаима оним, кад се притјажатељи какове лабе, запловивше из наши пристаништа, и путујуће нашом страном за наше или стране пределе, јави, да жели прећи на Аустриску обалу и њоме вући лабу своју, неке пограничне власти издавале су таковим лицима пасоше а нека лица нису никакова у то име исправе ни узимали, нити пак су плаћали, по томе, што им у таковим случаима никакови претјаствија од стране пограничниј Аустрискиј власти налагања нису, и ако такови нису имали Пасоше или друге какове исправе.

Н 2413

20 фебр. 1861
у Пожаревцу
Секретар
Тома Протић

Началник окружниј
Мајор
И. Коцић

*
* *

Попечитељству Внутрени Дела

Началничества окружија
Шабачког известије

Од властиј како полицајни, тако и финансијални у овоме окружију постојећи само Бумрук Митровачкиј има посла с лабама који Аустриском обалом путују. — Он, кад му се какво лице с Лабом јави, да жели прећи на Аустриску обалу и њоме вући своју лабу, издаје истоме лицу писмено Објавленије овог садржаја: Н. Н. из Н. путује с лабом од Митровице до корлата у Босни, и зато Објавленије наплати од дотичног лица 2. гроша Чаршијски у име таксе, и одма га даје Аустриском Митровачком Бумруку, те га овај визира. — За визу овога објавленија власт Аустриска наплаћује 10 гроша, а наша опет возарину момку који објавленије онамо пренесе 2. гроша.

Кад притјажатељ лабе објавленије визира, он онда путује куда му је само удобније путовати. т. ј. и нашом и Аустриском обалом, но с лабом свагда док поред наше обале путује, ноћује на нашој страни.

Наведено саопштава началничество ово у понизности Попечитељству внутрени дела као у одговору на предписаније његово од 13. пр. м. ПН 8403. 860 год. ради знања.

№ 1960

20 фебруара 1861 год.

у Шабцу
секретар

Петар Нешић

Началник окруж.

Полковник

М. Аћимовић

* * *

Попечитељству внутрени Дела

Сходно предписанију Попечитељства внутрениј Дела од 13. јануара 1860 Год. ПН 8403. Управитељство ово извештава га у понизности о томе како се у случаима када се кои власти пријави поступа.

Кад се каквиј притјажатељ лабе пријави власти да жели Аустриском страном своју лабу уза Саву вући, било празну или натоварену с еспапом онда местна полицајна власт визира му заграничниј пасош, ако такви имао буде, стави на визу колико момака са собом води, какви еспап у лаби има и за куда полази, па га потом упути Ц. Кр. Аустриском конзулату од кога тако исто визу на пасошу получити има.

После тога, пошто се истим пасошем у Земун пређе, Ц. Кр. Аустр. Плац Команди земунској пријави се од исте власти по означеној визи на пасошу добије, има се Аустриској полицији ради реведирања лабе пријави и дан значи, кад жели у њиову страну прећи.

Свршивши све то, поврати се овамо и са својом лабом пресалдуми на Кордон пост Бурму Аустриску, која постоји спроћу Бумрука нашег, на том кордону по коме свој пасош официру, од кога тако исто визу на њему добити има, у које време латови

изаслати од стране земунске митнице код бурме лабу прегледају и зато прегледање има платити сваком латову по 50. кр. диурне, притјажатељ лабе, кои после свега добије од кордона једног солдата те овај лабу од страже до страже спроводи.

Кад најпосле приспе лаба у Митровицу дужан је притјажатељ такође да плати 4 форинте и 15. крајцара, као неке таксе за пасош.

Овако се исто чини и са турским поданицима кои с тескером путују.

Овде додаје Управитељство и то: да се више путиј догађало, да кад сунце седало буде, морају овакови људи с лабом у нашу страну прећи и ноћити, а из јутра рано ипак с лабом у Аустриску ради даљег путовања.

№ 508

8 марта 1861 го.
у Београду
секретар
М. Крстић

Управитељ вар. Београда
Мајор
М. Барловац

*
* * *

Реферат

Попечитељство финасије јавља, да је Ђумрук Митровачкиј, поднео писмено предложeње свога практиканта у смотрењу издавања путни исправа путницима а нарочито онима кои са лабом путују па морају аустриском страном пловити. У томе предложeњу каже се, како се, како се код тога Ђумрука издају рукописна објавленија таквим путницима и наплаћује такса по 2 гроша чарш.; а ради олакшице у писмоводном деловодству и ради веће користи за правителствену касу, предлаже да се овакова објавленија наштампају по удешеном образцу па уместо што се сада по 2., да се по 6. гроша, или више наплаћује такса за једно објавленије.

Финасија позива Попечитељство вн. дела, да јој јави своје закључке о томе.

Услед тога Попечитељство је расписало свима полицајним властима поред аустриске стране, да јаве како се оне управљају у оваковим случајевима. сиреч: какве исправе издају притјажоцима оне лабе, која се мора вући аустриском страном и да ли и колико таксе за исте наплаћује.

По овоме одговорила су Начелничества: Смедеревско, Београдско и ваљевско, да нису имали прилике да на овај начин путовања издају какве особите исправе, јер се никоме није појавила потреба да оном страном путује, почем је и нашом страном место за пловидбу и вучење лабе удобно.

Начелничество: Пожаревачко и краинско јављају да ни они нису издавали никакве исправе за путовање на овај начин, кажу, да притјажатељи лаба, кад у случају немогу нашом страном пловити

прелазе на ону страну управо на стражу, ма и без пасоша или с пасошима за унутрашњост нашу важећи, па ји оданде стражар прати до друге страже и тако донде, док се не узмогне опет нашом страном бродити, па се таком превезу и опет врате на нашу страну и овом продуже даље путовање.

Шабачко Начелничество каже, да оно никакове друге исправе недаје за оваково путовање, само што то чини Митровачки Ђумрук на начин, као што је казано у почетку овог реферата.

А управитељство вароши Београда одговара такође да друге исправе путницима не издаје, на заграничне пасоше или издаје или такове визири са назначењем, колико која лаба има момака, каковиј еспап носи и где путује: па за тим се такав пасош мора визирати и код аустриског конзулата онако исто, као што је наша полиција написала. После, овај пасош мора се још у Земунској полицији пријавити, да се и тамо прегледа, па тек онда може се лаба превести код карауле спрам Ђумрука; ту се покаже пасош, кои се мора код официра поднети, па затим одреди се стражар, кои ће пратити лабу до друге страже и т. ј. — Но ово је врло теретно, а при том намећу се и нека плаћања претерано, па и пак лаба неможе зановити на оној страни, но мора на ову страну прећи, па сутра дан опет на ону страну, да даље путује.

(Из свега се види, да аустриске власти врло различно поступају у таковим приликама, јер на неким местима примају и пропраћају лабу без икакве путне исправе, на другим са неким малим и незнатним испуњавањима форме, а око Земуна са најтежим формалностима и трошковима, па опет не допуштају да оној страни преноћи).

*
* *
*

Попечитељству финансије

4 декем 1861
ПН 1835
у Београду

Одговарајући на писмо попечитељства финансије од 27 августа пр. године ПН 3760. Попечитељство внутрени дела јавља му, да оно неналази, да би целисходно било, да се засада мења досадашња практика у смотрењу издавања путни исправа притјажатељима они лабиј које запове из наши пристаништа, у наше или стране пределе, па се јаве, да желе прећи на Аустриску обалу и њоме вући своје лабе.

SOME DOCUMENTS CONCERNING THE ATTEMPTS TO REGULATE THE NAVIGATION ON THE RIVERS SAVA AND DANUBE IN 1861

Summary

For the study of the economic history of Serbia the documents concerning the navigation on the frontier rivers Save and Danube are of the first class importance. Numerous difficulties, resulting from different application of regulations by the Serbian and Austrian authorities, forced the customs of Mitrovica to propose the way in which the travel permits (passports) were to be issued. For this reason, the Ministry of internal affairs, after the correspondence with the heads of districts, situated along the rivers Save and Danube, and with the Ministry of Finances, decided that nothing should be changed in the procedure of issuing the travel permits to the owners and crews of the ships.